

EVIDENCE INFORMED ONDERWIJS I: EEN INLEIDING

MAATSCHAPPIJLEER NÓG BETER GEVEN

Nadat *evidence based onderwijs* tot voor kort de boventoon voerde, wordt tegenwoordig meer van *evidence informed onderwijs* gesproken. In een reeks artikelen gaat lerarenopleider Marcel Mooijman nader in op dit onderwijsinzicht.

MARCEL MOOIJMAN

Nog kort geleden was het een hype: *evidence based onderwijs*, onderwijs geven op grond van solide wetenschappelijk bewijs. We zouden als leraar uitsluitend didactiek moeten toepassen waarvan wetenschappelijk vaststaat dat deze werkt. Onderzoek levert bewijs voor effectieve leermethoden, scholen en docenten zouden dat moeten gebruiken. De Onderwijsraad schreef er zelfs een aanbevelend rapport over: *Naar meer evidence based onderwijs*.¹ De Commissie Dijsselbloem verklaarde het failliet van onderwijsvernieuwingen mede door op onvoldoende wetenschappelijke onderbouwing ervan te wijzen.² De pendel slingerde geheel uit naar deze opvatting. Als snel was de kritiek op *evidence based onderwijs* niet van de lucht. Menselijk gedrag als leren en doceren is moeilijk te onderzoeken. Er zijn geen solide experimenten mogelijk om, als in de natuurwetenschappen, de effecten van interventies te meten, dus ook niet of een bepaalde didactiek beter werkt. Sociaal-wetenschappelijk onderzoek (zo weten wij als maatschappijleerdocenten maar al te goed) biedt zelden zekerheid. Wetenschappelijke onderbouwing van onderwijskundige en didactische keuzen is boterzacht. Voor historicus Piet de Rooy was dit reden om *evidence based onderwijs* af te doen als weer een van de zovele, nutteloze onderwijsinzichten.³

BEHULPZAAM ONDERZOEK

De pendel slingert echter van dit andere uiterste terug naar het midden. Zekerheid is misschien niet mogelijk, maar onderzoek kan wel van waarde zijn. Onderwijsonderzoek kan helpen om de onderwijspraktijk te verbeteren. Kijk eens naar de beroemde metastudie van John Hattie en Gregory Yates.⁴ Zij ploeterden door tienduizenden studies die wereldwijd naar leereffectiviteit zijn gedaan. Dit metaonderzoek gaf een zeker patroon. Zo bleek uit honderden onderzoeken een verband tussen *self efficacy* (het geloof in eigen vermogens) van leerlingen en leerprestaties. Kennelijk zijn er toch voorspellers voor leereffectiviteit.

Hattie en Yates leveren daarmee geen hard bewijs, wat de pretenzie van *evidence based onderwijs* is. Wat zij wel doen is ons wijzen op rode draden, opvallendheden, tendenzen. Om het wetenschapsfilosofisch uit te drukken: zij leggen geen wetenschappelijke *wetten* bloot, zoals de zwaartekrachtwet, maar wel bepaalde *wetmatigheden*.

Sociale wetenschappen hebben misschien niet de kracht van wetten, maar bepaalde wetmatigheden zijn zeker boven water te krijgen. In het maatschappijleeronderwijs bent u bekend met theorieën en uitspraken die met onderzoek worden ondersteund, bijvoorbeeld dat:

- de gelegenheidstheorie bij criminaliteit deels opgaat;
 - de contacthypothese deels voorspelt dat vooroordelen tussen mensen aldus geslecht kunnen worden;
 - er bij Nederlanders een relatief sterk vertrouwen in de politiek is; en
 - opleiding en inkomen iets over sociale ongelijkheid zeggen.
- Het zijn geen harde waarheden, maar wel door onderzoek onderbouwde uitspraken.

EVIDENCE INFORMED EN MYTHEN

De laatste jaren spreken we dan ook liever niet meer over *evidence based onderwijs*, maar over *evidence informed onderwijs* (EIO). Dit heeft de volgende kenmerken⁵:

- leraren kennen de belangrijkste opbrengsten uit relevant onderzoek;
- zij beoordelen die onderzoek positief-kritisch op waarde; en
- zij maken een eigen professionele afweging hoe dit onderzoek te benutten.

Het verschil met geroutineerd onderwijs is dat een docent die EIO geeft, de laatste wetenschappelijke inzichten in zijn praktijk meeneemt, echter zonder dat hij zijn eigen beroepsmatige overwegingen en praktijk aan de kant schuift. EIO houdt kortom in dat docenten in hun didactische keuzen op zijn minst wetenschappelijke inzichten afwegen - vandaar: *informed*.

Als we EIO gebruiken, verhogen we de kans dat leereffecten van leerlingen toenemen. Nogmaals, het gaat om waarschijnlijkheden, niet om zekerheden. We kunnen er beter in slagen leerlingen en studenten 'duurzame kennis en vaardigheden' bij te brengen.⁶ Tegenover dit EIO staan methoden die op dit punt juist minder goed lijken te werken. Sommige didactieken en methoden lijken niet, slecht of zelfs een omgekeerd effect te bewerkstelligen.⁷ Dit noemen we onderwijsmythen.

FACTOREN

Hattie en Yates categoriseren op basis van meta-onderzoek verschillende *evidence informed* factoren.⁸ Zo onderscheiden zij factoren op school-, curriculum- of leerlingniveau. Denk bij schoolfactoren aan de gemeenschappelijk effectiviteit van leraren (alle leraren zijn goede docenten, hoog effect op leren), of scholen die leerlingen schorsen (weinig effect). Curriculumeffecten zijn leesprogramma's (hoog effect) of buitenschoolse programma (relatief laag effect). Leerlingeffecten zijn bijvoorbeeld het bezit van voorkennis (hoog effect) en ADHD (laag effect). In dit en komende artikelen wil ik me concentreren op de leereffecten die rechtstreeks onder invloed van docenten liggen. In de genoemde literatuur komen daartoe diverse praktische aanbevelingen voor docenten naar voren⁹, die ik in de vervolgartikelen zal bespreken. Zoals gezegd wil ik me richten op praktische toepassing van *evidence informed* onderwijs. In het eerstvolgende artikel zal ik echter eerst stilstaan bij een overzicht: welke door leraren uit te voeren didactiek geldt als EIO en welke als onderwijsmythen? ♦

Marcel Mooijman is als lerarenopleider verbonden aan de Hogeschool Rotterdam en is voorzitter van de Nederlandse Vereniging van Leraren Maatschappijleer (NVLM).

Noten

1. Onderwijsraad, *Naar meer evidence-based onderwijs*, Den Haag, 2006.
2. Commissie Dijsselbloem (Commissie Parlementair Onderzoek Onderwijsvernieuwingen), *Tijd voor onderwijs I, Eindrapport*, Sdu Uitgevers, Den Haag, 2008.
3. Rooij, P. de, *Een geschiedenis van het onderwijs in Nederland*, Wereldbibliotheek, Amsterdam, 2018.
4. Hattie, J. & G. Yates, *Visible learning and the science of how we learn*, Routledge/Taylor & Francis Group, London, 2014.
5. Brown, C., K. Schildkamp & M. Hubers, 'Combining the best of two worlds: a conceptual proposal for evidence-informed school improvement', in: *Educational Research*, 59 (2017) 2, pp.154-172. doi:10.1080/00131881.2017.1304327; De Bruyckere, P., *The ingredients for great teaching*, SAGE, London/ Los Angeles, 2018; Kirschner, P., 'Ontwerpen van leerinterventies op een evidence-informed manier', 2018, opgehaald van <https://onderzoekonderwijs.net/2018/07/07/ontwerpen-van-leerinterventies-op-een-evidence-informed-manier>; Nelson, J. & C. Campbell, 'Evidence-informed practice in education: meanings and applications' in: *Educational Research*, 59 (2017) 2, pp. 127-135, doi:10.1080/00131881.2017.1314115.
6. Surma, T. & J. Arkenbout, *Wijze lessen: twaalf bouwstenen voor effectieve didactiek* (7e editie), Ten Brink Uitgevers, Meppel, 2019.
7. De Bruyckere, P., P. Kirschner & C. Hulshof, *Juffen zijn toffer dan meesters: en nog meer mythes over leren en onderwijs*, LannooCampus/AnderZ, Leuven/Culemborg, 2019; De Bruyckere, P., P. Kirschner, & C. Hulshof, 'Urban myths about learning and education', 2015, opgehaald van <https://public.ebookcentral.proquest.com/choice/publicfullrecord.aspx?p=1985956>.
8. Hattie, J. & G. Yates, 2014.
9. De Bruyckere P. 2018; Kirschner, P., L. Claessens, S. Raaijmakers, B. Ros, P. Zinneberg & M. Marreveld, *Op de schouders van reuzen: inspirerende inzichten uit de cognitieve psychologie voor leerkrachten* (1e druk.), Ten Brink Uitgevers, Meppel, 2018; Marzano, R., 'The Handbook for the New Art and Science of Teaching: (Your Guide to the Marzano Framework for Competency-Based Education and Teaching Methods)', 2018, opgehaald van <https://public.ebookcentral.proquest.com/choice/publicfullrecord.aspx?p=5515963>; Willingham, D., 'Why don't students like school? A cognitive scientist answers questions about how the mind works and what it means for your classroom' (1e editie), 2009, opgehaald van <http://site.ebrary.com/id/10313602>; Denessen, E., *Verantwoord omgaan met verschillen: sociaal-culturele achtergronden en differentiatie in het onderwijs*, Universiteit Leiden, Leiden 2017; Hirsch, E., *Why Knowledge Matters: Rescuing Our Children from Failed Educational Theories*, Harvard Education Press, Cambridge, 2016; The Learning Scientists, 'The Learning Scientists', 2020, opgehaald van www.learningscientists.org.